

GRZEGORZ ZIELIŃSKI

Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego

ZASADY UDZIELANIA OPIEKI ZDROWOTNEJ UCHODźCOM Z UKRAINY

1. WSTĘP

Konflikt zbrojny na Ukrainie w ciągu ostatnich kilkunastu miesięcy spowodował masową migrację Ukraińców, głównie do Polski. Tym samym nastąpił wzrost zapotrzebowania na usługi opieki zdrowotnej. Państwa przyjmujące uchodźców z Ukrainy są zobowiązane do zapewnienia im podstawowej opieki zdrowotnej. Jeśli wysiedleńcy z Ukrainy znajdują się w krajach, które są stronami Konwencji o statusie uchodźców sporządzonej w Genewie 28 lipca 1951 r.¹ i Protokołu dotyczącego statusu uchodźców, sporządzonego w Nowym Jorku 31 stycznia 1967 r.², powinni mieć dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej na równi z obywatelami tego kraju. Udzielana im pomoc powinna obejmować dostęp do publicznej opieki zdrowotnej, takiej jak wizyty u lekarza, leczenie szpitalne, leki itp. W niektórych przypadkach organizacje międzynarodowe, takie jak UNHCR (Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców), mogą wspierać opiekę zdrowotną dla uchodźców, zapewniając finansowanie, dostęp do programów lekowych czy specjalistyczne usługi medyczne. Organizacje pozarządowe, takie jak Czerwony Krzyż czy organizacje charytatywne typu Caritas, często angażują się w pomoc

¹ Dz. U. z 1991 r. Nr 119, poz. 515.

² Dz. U. z 1991 r. Nr 119, poz. 517.

uchodźcom, w tym zapewnienie opieki zdrowotnej, gdy systemy publiczne są przeciążone lub niewystarczające.

Przedmiotem artykułu jest przedstawienie kwestii prawa do opieki zdrowotnej dla uchodźców z Ukrainy w Polsce. Temat jest tym bardziej istotny, ponieważ prawo do opieki zdrowotnej dla wysiedleńców jest fundamentalnym prawem człowieka, które powinno być zapewniane niezależnie od statusu migracyjnego. W artykule zostaną poddane analizie obecne ramy prawne dotyczące opieki zdrowotnej dla uchodźców w Polsce, istniejące wyzwania i perspektywy na przyszłość. Niewątpliwie liczba uchodźców z Ukrainy w Polsce stanowi wyzwanie dla systemu opieki zdrowotnej, który musi dostosować się do zwiększonego zapotrzebowania na usługi medyczne. W Polsce istnieją przepisy prawne, które dość rzetelnie regulują ten obszar, jednak napotykanne są pewne trudności w praktycznym wdrożeniu tych zasad. Dlatego też istotnym celem niniejszego opracowania jest pomoc we właściwym zrozumieniu przepisów prawa, by skutecznie przyjmować i udzielać pomocy medycznej obywatelom Ukrainy w związku z wojną na terytorium tego państwa.

2. PODSTAWY PRAWNE

Polski parlament stosunkowo szybko uchwalił przepisy ustawy z 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (dalej: *specustawa*)³. Weszła ona w życie i obowiązuje z mocą wsteczną od 24 lutego 2022 r., tj. dnia agresji Rosji na Ukrainę. Zakres przedmiotowy tego aktu normatywnego jest niebywale szeroki i obejmuje wiele różnego rodzaju przepisów, począwszy między innymi od zagadnień związanych z legalizacją i rejestracją pobytu osób uciekających z Ukrainy, poprzez kwestie różnorodnych form wsparcia, zwłaszcza w zakresie pomocy społecznej, opieki medycznej, edukacji, dostępu do rynku pracy, a nawet organizacji działań pomocowych przez różne organy rządowe i samorządowe.

³ Dz. U. z 2022 r., poz. 583 ze zm.

Dodatkowo ochronę cudzoziemcom zapewniają uregulowania międzynarodowe, których nie objęła ustawa. Uznano ich za wysiedleńców wymienionych w decyzji wykonawczej Rady UE, stwierdzającej istnienie masowego napływu osób wysiedlonych z Ukrainy; osoby te mogą korzystać z ochrony czasowej, zgodnie z ustawą z 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej⁴. Ustawa zabezpiecza każdemu obywatelowi Ukrainy legalnie przebywającemu w Polsce dostęp do publicznego systemu ochrony zdrowia na tych samych zasadach co dla obywateli Polski. Zatem wysiedleńcom przyznaje się prawo do świadczeń medycznych, refundacji leków i zaopatrzenia w wyroby medyczne przez świadczeniodawców, na podstawie umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, oraz przez apteki, na bazie umów na realizację recept zawartych z Narodowym Funduszem Zdrowia. Ponadto, prezes NFZ wraz z Rzecznikiem Praw Pacjenta wydali 15 marca 2022 r. komunikat przypominający o prawie do równego dostępu do świadczeń medycznych dla obywateli polskich i ukraińskich⁵. Przypomina się w nim o konieczności przestrzegania następujących zasad:

1. narodowość lub obywatelstwo nie mogą być przesłankami do przyjmowania pacjentów poza kolejnością;
2. każdy pacjent ma prawo, aby o kolejności jego dostępu do świadczeń medycznych w placówkach medycznych decydowały kryteria medyczne, stan zdrowia oraz miejsce na liście oczekujących (dotyczy np. poradni specjalistycznych, zabiegów planowych);
3. w sytuacji ratowania życia zawsze decyduje stan zdrowia pacjenta.

3. KRĄG OSÓB UPRAWNIONYCH DO ŚWIADCZEŃ W POLSCE

Prawodawca w ustawie z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych⁶ ustanowił otwarty

⁴ Tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r., poz. 1504; dalej: u. ochr. cudz.

⁵ <https://www.nfz.gov.pl/aktualnosci/aktualnosci-centrali/nfz-i-rpp-rowny-dostep-do-leczenia-polskich-i-ukrainskich-pacjentow,8159.html> [dostęp 28 maja 2023 r.].

⁶ Tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 2561; dalej: u.ś.o.z.

katalog osób, którym przysługuje dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Na mocy umów międzynarodowych dał możliwość korzystania z pomocy z zakresu opieki zdrowotnej także obywatelom państw trzecich, niewymienionych w ustawie o świadczeniach opieki zdrowotnej. Wprowadzane przepisem art. 100a specustawy *lex specialis* względem art. 2 u.ś.o.z. stanowi uzupełnienie katalogu uprawnionych do świadczeń poprzez włączenie do tej grupy obywateli Ukrainy uprzywilejowanych na mocy komentowanej ustawy⁷.

Jako pozytywne należy wskazać rozwiązanie, że prawo do pomocy, także w zakresie opieki zdrowotnej, przysługuje każdemu obywatelowi Ukrainy, niezależnie od tego, którą granicę przekroczył, uciekając z terytorium Ukrainy. Polski ustawodawca dość precyzyjnie określił, kogo należy uznawać za uprawnionego do świadczeń w Polsce. Są to obywatele Ukrainy, którzy bezpośrednio przekroczyli granicę polsko-ukraińską, niemający obywatelstwa ukraińskiego małżonkowie obywateli Ukrainy, którzy bezpośrednio przekroczyli granicę polsko-ukraińską, obywatele Ukrainy z Kartą Polaka, a także członkowie najbliższej rodziny obywatela Ukrainy z Kartą Polaka, którzy wjechali do Polski od 24 lutego 2022 r. Prawo do świadczeń obejmuje również dziecko urodzone już w Polsce, jeżeli jego matka jest osobą określoną zgodnie z wyznaczonymi kryteriami.

W celu jednoznaczności użytych pojęć należy wyszczególnić, że przez pojęcie „najbliższa rodzina” rozumie się: małżonka, wstępnych (rodzice, dziadkowie), zstępnych (dzieci, wnuki), rodzeństwo, powinowatych w tej samej linii lub stopniu (zięć, synowa, teść, teściowa, szwagier, bratowa, pasierb), osobę pozostającą w stosunku przysposobienia oraz jej małżonka, a także osobę pozostającą we wspólnym pożyciu⁸. Wskazane osoby mogą legalnie przebywać w Polsce przez 18 miesięcy, licząc od 24 lutego 2022 r. Co istotne, wyjazd obywatela Ukrainy z terytorium

⁷ K. SZMID, P. SAWICKI, *Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Komentarz*, Warszawa 2022, «Legalis» [dostęp 28 maja 2023 r.].

⁸ M. ŁOKAJ, *Zasady udzielania i finansowania świadczeń opieki zdrowotnej osobom z Ukrainy w świetle specustawy*, «Lex/el.» [dostęp 15 maja 2023 r.].

Rzeczypospolitej Polskiej na okres powyżej miesiąca pozbawia go uprawnień związanych z legalnym pobyt⁹.

Osoby uprawnione mają prawo do świadczeń opieki zdrowotnej udzielanej w Polsce na analogicznych zasadach i w analogicznym zakresie, jak osoby ubezpieczone w Polsce, z wyjątkiem: leczenia uzdrowiskowego, rehabilitacji uzdrowiskowej, prawa do leczenia za granicą, zwrotu środków za leczenie za granicą na podstawie dyrektywy „transgranicznej”¹⁰. Przysługuje im zatem prawo do wszystkich produktów leczniczych w ramach programów zdrowotnych Ministerstwa Zdrowia. Osobom uprawnionym przysługują także świadczenia w zakresie zapobiegania i leczenia chorób zakaźnych, czyli szczepienia przeciwko COVID-19, testy w kierunku koronawirusa (antygenowe i PCR) oraz leczenie związane z COVID-19. Dzieciom zaś przysługują szczepienia ochronne w ramach kalendarza szczepień ochronnych¹¹.

Zatem spełniający warunki ustawowe obywatel Ukrainy ma prawo do bezpłatnej opieki medycznej w zakresie koszykowych świadczeń opieki zdrowotnej dokładnie w taki sam sposób jak polski pacjent. Fakt ten, w dobie obecnie szerzących się nieprawdziwych informacji, wydaje się mieć kluczowe znaczenie, bowiem zarówno z obowiązujących przepisów, jak i z komunikatów organów publicznych, takich jak Ministerstwo Zdrowia czy NFZ, jasno wynika, że sytuacja ukraińskiego pacjenta objętego specustawą oraz pacjenta polskiego nie jest w żaden sposób różnicowana. Nie ma zatem mowy o żadnej dyskryminacji ani nierównym traktowaniu. Pacjent ukraiński nie jest w żadnym wypadku traktowany priorytetowo, a ewentualne pierwszeństwo ukraińskiego pacjenta uzasadnione może być wyłącznie jego stanem zdrowia i na tych samych zasadach co w przypadku pacjentów polskich.

⁹ Art. 1 ust. 1 w zw. z art. 2 ust. 2 specustawy.

¹⁰ Art. 73 ust. 1 specustawy.

¹¹ <https://www.gov.pl/web/gis/program-szczepien-ochronnych-na-rok-2022> [dostęp 15 maja 2023 r.].

4. DECYZJA WYKONAWCZA RADY UE 2022/382

Należy stwierdzić, że włączenie wysiedleńców do kręgu uprawnionych na terytorium RP do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych na zasadach i w trybie specustawy, o których mowa w art. 2 ust. 1 oraz art. 2 decyzji wykonawczej Rady (UE) 2022/382, stanowi element realizacji przez polskie państwo obowiązków, które RP przyjęła na siebie na mocy umów międzynarodowych, w tym także na mocy dyrektywy Rady UE 2001/55/WE z 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami¹². Polska przyjęła również na siebie wydaną do powyższej dyrektywy decyzję wykonawczą Rady (UE) 2022/382 z 4 marca 2022 r. stwierdzającą istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy w rozumieniu art. 5 dyrektywy 2001/55/WE i skutkującą wprowadzeniem tymczasowej ochrony¹³. Zatem od 4 marca 2022 r. obowiązuje w Polsce decyzja wykonawcza Rady UE 2022/382, którą są objęci obywatele Ukrainy zamieszkali w Ukrainie przed 24 lutego 2022 r. i członkowie ich rodzin, obywatele państw trzecich i bezpaństwowcy, którzy przed 24 lutego 2022 r. korzystali na Ukrainie z ochrony międzynarodowej (uchodźcy) i członkowie ich rodzin, obywatele państw trzecich i bezpaństwowcy, którzy przebywali na Ukrainie przed 24 lutego 2022 r. na podstawie zezwolenia na pobyt stały, i nie mogą bezpiecznie wrócić do swojego państwa.

„Członkiem rodziny”, w rozumieniu decyzji Rady UE, jest: małżonek, partner uznawany przez prawo; małoletnie i niepozostające w związku małżeńskim dzieci; dzieci małżonka, inni bliscy krewni, jeżeli mieszkali razem, jako jedna rodzina i byli na utrzymaniu osoby objętej ochroną tymczasową. Wymienionym osobom przysługuje opieka medyczna, zgodnie z art. 110 i 112 u. ochr. cudz., którą znowelizowano przez uchwalenie specustawy.

¹² Dz. Urz. UE L 212 z 2001 r., s. 12.

¹³ Dz. Urz. UE L 71 z 2022 r., s. 1.

Osobie korzystającej z ochrony czasowej szef Urzędu ds. Cudzoziemców wydaje, na jej żądanie, zaświadczenie potwierdzające korzystanie z ochrony czasowej. Opieka medyczna udzielana jest w placówkach medycznych, które mają podpisaną umowę z Szefem Urzędu ds. Cudzoziemców. Koszty tej opieki pokrywa szef Urzędu ds. Cudzoziemców z budżetu państwa. Ponadto osobom tym przysługują świadczenia dotyczące zapobiegania i leczenia chorób zakaźnych – w tym szczepienia przeciwko COVID-19, testy w kierunku koronawirusa (antygenowe i PCR), leczenie COVID-19. Finansuje je budżet państwa za pośrednictwem Narodowego Funduszu Zdrowia.

Zatem obywatel Ukrainy przebywający na terytorium RP, a nienależący do kategorii, o których mowa w art. 2 u.ś.o.z., musi spełnić dwa warunki, aby uzyskać możliwość pobierania świadczeń udzielanych na podstawie tej ustawy. Pierwszym z nich jest skorzystanie ze świadczeń opieki zdrowotnej, których celem jest zachowanie zdrowia, zapobieganie chorobom i urazom, wczesne wykrywanie chorób, leczenie, pielęgnacja oraz zapobieganie niepełnosprawności i jej ograniczanie. Drugą z przesłanek jest uzyskanie przez tego cudzoziemca, w terminie dwóch miesięcy od rozpoczęcia korzystania ze świadczeń opieki zdrowotnej, zaświadczenia wydanego przez Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców o możliwości korzystania z tych świadczeń. Przez zaświadczenie należy rozumieć zaświadczenie wydawane przez Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców na podstawie art. 110 u. ochr. cudz.¹⁴

Prawodawca uznał także za niezbędne wskazanie okresu, przez jaki beneficjenci specustawy oraz decyzji wykonawczej Rady (UE) 2022/382 będą mogli korzystać ze świadczeń opieki zdrowotnej. Wymienieni wyżej beneficjenci korzystający ze świadczeń wskazanych w ustawie o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych mogą pobierać świadczenia z zakresu opieki medycznej i lekarskiej przez okres nie krótszy niż dwa miesiące, lecz nie dłużej niż przez okres

¹⁴ K. SZMID, P. SAWICKI, *op. cit.* [dostęp 8 czerwca 2023 r.]; P. DREMBKOWSKI, *Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy. Komentarz z wzorami dotyczącymi pobytu, dostępu do rynku pracy, świadczeń społecznych, edukacji i opieki zdrowotnej*, Warszawa 2022, «Legalis» [dostęp 8 czerwca 2023 r.].

ważności zaświadczenia, które uzyskają uprzednio od Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców¹⁵.

5. WERYFIKACJA UPRAWNIEŃ DO ŚWIADCZEŃ ZDROWOTNYCH

W celu weryfikacji uprawnień do świadczeń należy odrębnie określić wymagania do okresu od dnia 24 lutego 2022 r. do dnia poprzedzającego wejście w życie ustawy, tj. do 11 marca 2022 r. W tym czasie dokumentem uprawniającym do skorzystania ze świadczeń był każdy dokument, który potwierdzał tożsamość, między innymi: paszport obywatela Ukrainy ze stemplem Straży Granicznej RP, zaświadczenie wydane przez Straż Graniczną RP, dowód osobisty, prawo jazdy, akt małżeństwa, akt urodzenia, inny dokument poświadczający status ukraińskiego obywatelstwa, przekroczenia granicy, miejsce przekroczenia granicy; status małżonka obywatela Ukrainy, pokrewieństwo w przypadku najbliższej rodziny obywatela Ukrainy z Kartą Polaka. Natomiast po wejściu w życie specustawy, tj. od 12 marca 2022 r., dodatkowo dokumentem uprawniającym do skorzystania ze świadczeń staje się: specjalny numeru PESEL nadawany obywatelom Ukrainy, e-dokument¹⁶ lub wydruk potwierdzenia utworzenia profilu zaufanego osoby uprawnionej¹⁷.

6. REFUNDOWANE RECEPTY I WYROBY MEDYCZNE

Refundowane recepty i wyroby medyczne przysługują osobom uprawnionym z mocy specustawy na analogicznych zasadach stosowanych wobec osób ubezpieczonych. Dokumenty, na podstawie których potwierdza się prawo do świadczeń oraz tożsamość osoby uprawnionej na

¹⁵ K. SZMID, P. SAWICKI, *op. cit.* [dostęp 8 czerwca 2023 r.].

¹⁶ Osoby pełnoletnie, które zarejestrują się w gminie i zostanie nadany im numer PESEL oraz założą profil zaufany, mogą aktywować e-dokument poświadczający status osoby uprawnionej.

¹⁷ Art. 9 specustawy.

mocy specustawy, są analogiczne do tych, które uprawniają do świadczeń opieki medycznej¹⁸.

Podstawowe zasady wystawiania recept są następujące:

1. aby udzielić świadczenia rzeczowego (zaordynowanie leku przez wypisanie recepty), należy zweryfikować uprawnienie pacjenta i odnotować to uprawnienie w dokumentacji medycznej;
2. zasady wystawiania recept są tożsame do zasad dla obywateli UE z prawem do świadczeń z zastrzeżeniem identyfikatora, który przyjmie wartość zależną od dokumentu, którym osoba uprawniona z mocy specustawy będzie się legitymowała;
3. recepta refundowana dla dziecka nieposiadającego dokumentu tożsamości może być wystawiona w przypadku, gdy możliwe jest wskazanie opiekuna, który spełnia warunki dotyczące rodzajów dokumentów potwierdzających tożsamość¹⁹.

W praktyce, recepta wystawiona dla osoby uprawnionej na podstawie specustawy musi zawierać kod IN. Osoba uprawniona z mocy specustawy, która nie ma nadanego specjalnego numeru PESEL, której receptę elektroniczną wystawia osoba uprawniona w Polsce, powinna otrzymać wydruk informacyjny z naniesionym kluczem dostępu dodatkowo przedstawionym w postaci kodu kreskowego, który pozwoli osobie realizującej receptę na odczytanie recepty z elektronicznej platformy SIM (P1). Zatem realizacja recept wystawionych z kodem IN dla osób uprawnionych z mocy specustawy odbywa się analogicznie do przypadku obywateli UE z prawem do świadczeń, z zastrzeżeniem braku obowiązku posiadania karty EKUZ lub poświadczenia NFZ²⁰. Zatem wobec powyższego, nie ma w tej kwestii żadnego niedozwolonego różnicowania między wysiedleńcami z Ukrainy a obywatelami z Polski.

¹⁸ Szerzej: R. CIEŚLAK, M. GÓRSKI, M. JAŻWIŃSKA, E. KACPRZAK-SZYMAŃSKA, A. KWAŚNIEWSKA-SADKOWSKA, P. MICKIEWICZ, M. PRINC, K. SŁUBIK, W. KLAUS, *Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Komentarz*, Warszawa 2022, s. 258 i n.

¹⁹ E. KWAPIŃSKA, *Specustawa: Jak leczyć obywateli Ukrainy*, [w:] *Leczenie pacjentów z Ukrainy w Polsce – co musisz wiedzieć*, red. A. RUBINKOWSKA, Warszawa 2023, s. 9 i n.

²⁰ *Ibidem*, s. 10.

7. SZCZEPIENIA OCHRONNE UKRAIŃSKICH DZIECI

Stan zaszczepienia dzieci na Ukrainie jest niejednorodny w zależności od grupy wiekowej i regionu kraju i waha się od około 60% do 99%. Stan zaszczepienia dzieci i młodzieży w ramach Programu Szczepień Ochronnych (PSO) na Ukrainie, w tym w odniesieniu do poliomyelitis, odrze, błonicy, tężca i krztuśca, jest niższy niż w Polsce²¹. Zgodnie z danymi WHO w 2020 r. na Ukrainie stan zaszczepienia przeciw odrze wynosił 81,9%, przeciw poliomyelitis – 84,2%, przeciw krztuścowi – 81,3%, a przeciw wzv B – 80,9%²². Należy brać również pod uwagę zróżnicowaną realizację szczepień ochronnych między dużymi a mniejszymi miastami i na wsi. Pierwszego lutego 2022 r. rozpoczęto na Ukrainie krajową kampanię szczepień, którą przerwała agresja Rosji. Obowiązkowe są szczepienia dzieci przeciwko: wirusowemu zapaleniu wątroby typu B, gruźlicy, polio, błonicy, krztuścowi, tężcowi, odrze, śwince, różyczce i zakażeniom *Haemophilus influenzae* typu B (Hib)²³. Czy zatem dzieci z Ukrainy przybyłe na terytorium Polski powinny być szczepione zgodnie z polskim kalendarzem szczepień i co w przypadku, gdy nie mają dokumentacji potwierdzającej odbyte szczepienia? Powstają kolejne istotne pytania: czy należy zakładać im kartę szczepień, jeśli nie mają ukraińskiej, oraz jak dokumentować szczepienie?

Zgodnie z zaleceniami Ministerstwa Zdrowia²⁴ szczepienia ochronne u dzieci, które przekroczyły granicę Polski z Ukrainą w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, powinny być wykonywane

²¹ <https://szczepienia.pzh.gov.pl/faq/co-wiemy-na-temat-stanu-zaszczepienia-dzieci-w-ukrainie-przed-chorobami-zakaznymi-przed-ktorymi-chronia-szczepienia/> [dostęp 20 maja 2023 r.].

²² A. MISIUREWICZ-GABI, *Niska wyszczepialność Ukrainy – czy jest się czego obawiać?*, [w:] *Menedżer Zdrowia 2022*, <https://www.termedia.pl/mz/Niska-wyszczepialnosc-Ukrainy-czy-jest-sie-czego-obawiac-,46240.html> [dostęp 30 maja 2023 r.].

²³ M. PYTLARZ-PIETRASZKO, *Pomoc medyczna dla Ukraińców – odpowiedzi na 11 pytań*, [w:] *Leczenie pacjentów z Ukrainy w Polsce – co musisz wiedzieć*, red. A. RUBINKOWSKA, Warszawa 2023, s. 27.

²⁴ Zob. <https://szczepienia.pzh.gov.pl/komunikaty-ministra-zdrowia-w-sprawie-sposobu-realizacji-szczepien-ochronnych-dzieci-z-ukrainy/> [dostęp 30 maja 2023 r.].

w podmiotach wykonujących działalność leczniczą w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej i odbywać się według sześciu zasad:

1. Osoby przebywające na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres krótszy niż trzy miesiące mogą dobrowolnie poddać się szczepieniom ochronnym określonym w PSO jako obowiązkowe dla obywateli RP, z wykorzystaniem szczepionek udostępnianych przez stacje sanitarno-epidemiologiczne na dotychczasowych zasadach.
2. Dla dzieci urodzonych na terenie RP obowiązkowe są szczepienia noworodkowe przeciw gruźlicy oraz wirusowemu zapaleniu wątroby typu B, jak i dalsze szczepienia przewidziane w PSO.
3. Szczepienia poekspozycyjne, czyli wykonywane po narażeniu na czynnik zakaźny (tęzec, wścieklizna), na przykład po bezpośrednim kontakcie ze zwierzęciem lub osobą, która zaraża, powinny być wykonane niezwłocznie zgodnie z decyzją lekarza.
4. Szczepienia mają być dokumentowane w karcie uodpornienia lub w e-Karcie szczepień, Książeczce szczepień oraz dokumentacji medycznej.
5. O rozpoczęciu, kontynuacji lub uzupełnieniu realizacji szczepień ochronnych z PSO na 2022 r., w tym także o terminach szczepień, decyduje każdorazowo lekarz POZ sprawujący opiekę nad dzieckiem, zgodnie z opracowanym indywidualnym kalendarzem szczepień.
6. Osoby poniżej 19. roku życia przebywające na terytorium RP powyżej trzech miesięcy są objęte obowiązkiem wykonania szczepień ochronnych zgodnie z PSO.

Za priorytetowe działania resort zdrowia przyjął szczepienia przeciw:

1. odrze szczepionką MMR (przeciw odrze, śwince i różyczce) w grupie najmłodszych dzieci w drugim roku życia;
2. błonicy, tężcowi, krztuścowi i poliomyelitis zgodnie z wiekiem;
3. wirusowemu zapaleniu wątroby typu B zgodnie z wiekiem. Osoby pozostające na terenie naszego kraju ponad okres trzech miesięcy od dnia przekroczenia granicy mają obowiązek wykonania

szczepień ochronnych lub posiadania potwierdzenia zaszczepienia zgodnie z obowiązującym PSO na 2022 r.²⁵

Ponadto, w sytuacji braku dokumentacji medycznej szczepień należy traktować dziecko jako nieszczepione i zalecić wykonanie określonych szczepień. W przypadku dzieci hospitalizowanych o nieznanym statusie szczepienia należy ocenić stan uodpornienia przeciw wirusowemu zapaleniu wątroby badaniem oceny poziomu przeciwciała anti-HBs. Nie zaleca się rutynowego wykonywania badań serologicznych w celu ustalenia statusu uodpornienia. Prowadzenie dokumentacji szczepień dziecka powinno zawsze odbywać się zgodnie z obowiązującymi zaleceniami, w tym dokumentowanie szczepień ochronnych w formie elektronicznej w e-Karcie szczepień.

8. PODSUMOWANIE

Prawo do opieki zdrowotnej dla azylantów z Ukrainy w polskim systemie prawnym jest zasadniczo dość dobrze i wieloaspektowo chronione. Przysługuje ono każdemu obywatelowi Ukrainy, niezależnie od tego, którą granicę przekroczył, uciekając przed wojną z terytorium Ukrainy. Niewątpliwie we wnioskach *de lege ferenda* należałoby rozważyć, aby przepisy specustawy nowelizować precyzyjniej.

Jako właściwe należy uznać korzystanie z dobrodziejstw specustawy przez kategorię osób nieposiadających obywatelstwa ukraińskiego, czyli małżonków obywateli Ukrainy. Kategoria ta zdaje się jednak zbyt wąska, gdyż nie obejmuje żadnych innych członków najbliższej rodziny obywateli Ukrainy poza ich małżonkami – na przykład dzieci (jeśli nie mają obywatelstwa ukraińskiego). Przepis ten nie daje także uprawnień osobom rozwiedzionym, które obecnie nie są małżonkami obywatela Ukrainy.

²⁵ M. PYTLARZ-PIETRASZKO, *op.cit.*, s. 28. Zob. <https://szczepienia.pzh.gov.pl/komunikaty-ministra-zdrowia-w-sprawie-sposobu-realizacji-szczepien-ochronnych-dzieci-z-ukrainy/> [dostęp 30 maja 2023 r.].

Brak dokumentacji medycznej u pacjentów z Ukrainy może powodować problemy w dostępie do refundacji leków. Może zatem wystąpić trudność w wypisaniu recepty i uzyskaniu refundacji bez dokumentacji medycznej. Specustawa nie rozwiązuje tego problemu. Nie reguluje kwestii możliwości refundacji recepty w przypadku chorób przewlekłych bez diagnozy i braku dokumentacji medycznej.

ZASADY UDZIELANIA OPIEKI ZDROWOTNEJ UCHODźCOM Z UKRAINY

Streszczenie

Wojna na Ukrainie spowodowała podjęcie działań legislacyjnych zmierzających do uregulowania sytuacji prawnej uciekających przed nią ludzi. Z licznymi trudnościami zmagają się nie tylko obywatele Ukrainy przybywający do Polski, lecz także podmioty lecznicze oraz przedstawiciele zawodów medycznych. Polski parlament szybko uchwalił przepisy ustawy z 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Przedmiotem artykułu jest przedstawienie kwestii prawa do opieki zdrowotnej dla uchodźców z Ukrainy w Polsce. Celem jest także pomoc we właściwym zrozumieniu przepisów prawa, by skutecznie przyjmować i udzielać pomocy medycznej obywatelom Ukrainy w związku z wojną na terytorium tego państwa.

THE POLISH PRINCIPLES FOR THE PROVISION OF HEALTH CARE TO REFUGEES FROM UKRAINE

Summary

The war in Ukraine has led to the institution of new legislation by the Republic of Poland to regulate the legal situation of Ukrainian refugees arriving in Poland. Not only Ukrainians seeking refuges in Poland, but also the Polish medical institutions and facilities, as well as the country's medical profession are facing numerous difficulties. To relieve the problem, on 12 March 2022, the Polish parliament passed *Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa*, an act for the provision of aid to Ukrainian refugees. This article presents Ukrainian refugees' right to health care in Poland, and explains the Polish legislation regulating the provision of medical aid to Ukrainian citizens in connection with the war in Ukraine.

Słowa kluczowe: opieka zdrowotna Ukraińców; prawa wysiedleńców do opieki zdrowotnej; ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy; pacjent z Ukrainy; pomoc zdrowotna cudzoziemcom.

Keywords: Polish health services for Ukrainians; the right of displaced persons to health care; the Polish legislation on aid to Ukrainian citizens; Ukrainian patients; Polish health services for foreign citizens.

Literatura

- CIEŚLAK R., GÓRSKI M., JAŻWIŃSKA M., KACPRZAK-SZYMAŃSKA E., KWAŚNIEWSKA-SADKOWSKA A., MICKIEWICZ P., PRINC M., SŁUBIK K., KLAUS W., *Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Komentarz*, Warszawa 2022.
- DREMBKOWSKI P., *Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy. Komentarz z wzorami dotyczącymi pobytu, dostępu do rynku pracy, świadczeń społecznych, edukacji i opieki zdrowotnej*, Warszawa 2022, «Legalis».
- KWAPIŃSKA E., *Specustawa: Jak leczyć obywateli Ukrainy*, [w:] *Leczenie pacjentów z Ukrainy w Polsce – co musisz wiedzieć*, red. A. RUBINKOWSKA, Warszawa 2023, s. 7-11.
- ŁOKAJ M., *Zasady udzielania i finansowania świadczeń opieki zdrowotnej osobom z Ukrainy w świetle specustawy*, «Lex/el.».
- PYTŁARZ-PIETRASZKO M., *Pomoc medyczna dla Ukraińców – odpowiedzi na 11 pytań*, [w:] *Leczenie pacjentów z Ukrainy w Polsce – co musisz wiedzieć*, red. A. RUBINKOWSKA, Warszawa 2023, s. 23-30.
- SZMID K., SAWICKI P., *Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Komentarz*, Warszawa 2022, «Legalis».

Internet

- <https://szczepienia.pzh.gov.pl/faq/co-wiemy-na-temat-stanu-zaszczepienia-dzieci-w-ukrainie-przed-chorobami-zakaznymi-przed-ktorymi-chronia-szczepienia/>
- <https://szczepienia.pzh.gov.pl/komunikaty-ministra-zdrowia-w-sprawie-sposobu-realizacji-szczepien-ochronnych-dzieci-z-ukrainy/>
- <https://www.gov.pl/web/gis/program-szczepien-ochronnych-na-rok-2022>
- <https://www.nfz.gov.pl/aktualnosci/aktualnosci-centrali/nfz-i-rpp-rowny-dostep-do-leczenia-polskich-i-ukrainskich-pacjentow,8159.html>
- MISIUREWICZ-GABI A., *Niska wyszczepialność Ukrainy – czy jest się czego obawiać?*, [w:] *Menedżer Zdrowia 2022*, <https://www.termedia.pl/mz/Niska-wyszczepialnosc-Ukrainy-czy-jest-sie-czego-obawiac-,46240.html>